

4. Норт Д. Понимание процесса экономических изменений /пер. с англ. – М.: Изд. дом; – Гос. ун-та – Высшая школа экономики, 2010. – 256 с.

5. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти” від 29.04.2015 р. N 266.- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.kmu.gov.ua

Н.Д. Чала,

доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри маркетингу та управління бізнесом Національного університету “Києво-Могилянська академія”

Ефект чи ефективність: особливості вибору показників оцінки прогресу

Результати прийнятих управлінських рішень, впровадження реформ, політик та будь-які зміни потребують оцінки. Перед проведенням оцінювання важливо визначитися з його метою: забезпечення більш раціонального розподілу ресурсів; підвищити якість управління програмами; підготувати базу для прийняття рішень щодо продовження, припинення, або внесення змін до політики. Для демонстрації прогресу зазвичай використовується порівняння показників до впровадження змін і після. Проте не завжди показники до яких ми звикли насправді характеризують прогрес, тому від вибору показників залежить коректність оцінки явища. Наприклад, впровадження бізнес-підходів у керування закладами охорони здоров'я у Великобританії внаслідок реформи охорони здоров'я призвело до того, що на ринку просувалися не так якість лікування, як досвід пацієнтів [1, с. 90].

Можна також у якості приклада розглянути проведення новорічного фестивалю у м. Києві 21.12.2018 – 13.01.2019 р. “Цитрусове королівство” на Співочому полі. Передбачалося, що на облаштування заходу піде 12 т фруктів, а вхідний квиток коштуватиме 75 – 100 грн. Продемонструємо можливі варіанти оцінки цього явища. З точки зору раціональності використання наявних ресурсів може бути використана класична теорія граничної корисності. Згідно з цією теорією оцінюється найкраще використання наявних ресурсів у порівнянні з іншими можливими альтернативами, тобто оцінюється ефект та ефективність. Якщо виходити з того, що наявним ресурсом є Співоче поле, на якому проводиться фестиваль і порівнювати альтернативи: проведення фестивалю і порожні ділянки парку, то проведення фестивалю виглядає кращою альтернативою. Якщо оцінювати цей фестиваль з точки зору соціальної відповідальності та Цілей розвитку тисячоліття ООН, до яких долучилася Україна, то використання 12 т фруктів на будівництво павільйонів, виглядає гірше, ніж подарувати ці фрукти нужденним. Оцінка цих двох альтернатив за показником ефективності буде не дуже корисною, тут краще оцінювати соціальний ефект від реалізації тої, чи іншої альтернативи. Отже, показники ефективності, без яких не може обійтися бізнес, не завжди так саме добре оцінюють явище у публічному управлінні, де іноді більшої ваги набуває соціальна складова.

Традиційно вимірювання неринкових послуг (наприклад безпека, освіта, медичні послуги), які надає держава базується на оцінці витрат на виробництво цих послуг, а не на їх випуску [2, с. 82-86]. Похідним припущенням такого підходу є те, що випуск послуг рухається тими самими темпами, що й витрати. Відповідно зміни ефективності їх випуску призводять до зниження зростання. Існує спокуса виміряти випуск державних послуг через очікувані результати надання цих послуг, наприклад, освітні послуги через рівень знань випускників шкіл, медичні послуги через рівень здоров'я громадян, тощо. Але якщо приписувати зміни стану здоров'я, чи рівня освіти виключно лікарням, чи школам та витраченим коштам, то багаточинників таких як, вплив батьків на підготовку учнів, чи образ життя, буде випущено і оцінки можуть бути помилковими. Витрати на освіту можуть вирости, наприклад, через те, що було скорочено кількість учнів в класі, але це не означає зростання продуктивності. Власне через це порівняння соціальних послуг, які надаються в окремих країнах не завжди є коректним. Тільки

якщо зафіксувати випуск і витративництво послуг, можна буде коректно оцінити зміни продуктивності послуг в різних країнах.

Важливим також при оцінці прогресу є підбір показників і оцінка фактичної ситуації, а не уявлення про неї. Пояснимо це на прикладі Індекс здоров'я. Україна, який активно промотується Міністерством охорони здоров'я України [3]. Цей показник вимірюється в Україні з 2016 року за даними соціологічних досліджень. Виходячи з його назви, виникає очікування, що цей показник оцінює здоров'я громадян, на яке, за даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, впливає 15% система охорони здоров'я, 15-20% генетичні чинники, 20-25% чинники зовнішнього середовища (екологія), 57% спосіб життя людини. Отже, очікується, що соціологічне опитування, яке лягає в основу формування Індeksu здоров'я. Україна, також буде зосереджено на оцінці цих складових. Аналіз методики проведення дослідження показує, що він фактично оцінює рівень задоволеності пацієнтів. З цього прикладу можна зробити два висновки: по-перше, перед інтерпретацією рейтингів, чи індексів необхідно ознайомитися з методикою їх отримання, щоб не відбулося підміни фактів, уявленнями про явище. По-друге, при виборі показників оцінки, важливо оперувати чинниками, які знаходяться у причинно-наслідкових зв'язках з явищами, котрі вони оцінюють, а не тими, котрі легше здобути.

Огляд підходів до оцінки прогресу був би не повним, якщо б не торкнутися показника валового внутрішнього продукту (ВВП), який використовується як показник розвитку економіки, що насправді є не зовсім коректно. ВВП, як показник зростання економіки вимірює більшою мірою ринкове виробництво. ВВП – не є показником прогресу, економічного розвитку, чи добробуту країни [2, с. 71-75]. Про добробут країни більшою мірою свідчать доходи, споживання і багатство домогосподарств. Використання бізнесом мережевих технологій і раціональна поведінка призводить до нових бізнес-моделей, які зорієнтовані на спільне використання ресурсів, спільне споживання. В таких умовах продукт не виробляється, не піддається державному контролю і регулюванню, складно визначити базу оподаткування.

Отже, домінування тези, що “управляємо тільки тим, що вимірюємо” [1] призводить до намагання менеджерів впроваджувати вимірні показники в усіх сферах. В публічному управлінні продукуються соціальні послуги і суспільні продукти результат яких вимірюється не тільки в грошових надходженнях, але й в соціальному ефекті. Тому питання виміру ефективності та ефекту в публічному управлінні залишається актуальним і надалі.

Список використаних джерел

1. Мінцберг Г. Міфи про охорону здоров'я. Як не помилитися, реформуючи медичну систему / пер. з англ. Д. Прокопик. – К.: Наш формат, 2019. – 232 с.
2. Стиглиц Д., Сен А., Фитусси Ж.-П. Неверно оценивая нашу жизнь: Почему ВВП не имеет смысла? Доклад комиссии по измерению эффективности экономики и социального прогресса / Пер. с англ. И. Кушнаревой; научн. ред. Перевода Т. Доброшевская. – М.: Изд-во Института Гайдара, 2016. – 216 с.
3. Офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я. Новини. Індекс здоров'я. Україна. [Режим доступу] <http://moz.gov.ua/article/news/indeks-zdorov%E2%80%99ja-ukraina>

С.Г.Білорусов,

кандидат технічних наук, доцент, директор ХОЦППК, доцент кафедри державознавства і права ОРІДУ НАДУ, заслужений працівник освіти України

Окремі очікування публічних службовців щодо реалізації адміністративної реформи в Україні

В умовах децентралізації влади в Україні, наближення до європейських принципів державного управління трансформуються пріоритетні цілі і завдання розвитку держави, відповідно уточняється зміст діяльності органів державної влади, пропонуються нові стратегії розвитку